כָּל הַזְّבָחִים פֶּרֶק רִאשׁוֹן זְבָחִים

כָּל הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לְשֵׁמָן. שֶׁנִּשְׁחֲטוּ עוֹלָה לְשֵׁם שְׁלָמִים: בְּשֵׁרִים. לְזִרּוּק דָּמָן וּלְהַקְטִיר אֵימוּרֵיהֶם[1] וְלֶאֱכוֹל אֶת הַנֶּאֱכָלִין, אַע"פ שֶׁמִּלְּוָתָן לְשֶׁחָטָן לְשֵׁמָן, כְּדִלְיָיף בְּגְמָרָא[2]: **אֶלָּא** שֶׁלֹּא עָלוּ וְכוּ'. וְצָרִיךְ לְהָבִיא פְּסוּלִין לְגָמְרֵי, וְלֵיתֵי לָהּ בְּגְמָרָא[3]: **הַפֶּסַח בִּזְמַנּוֹ.** פְּסוּל שֶׁלֹּא לְשֵׁמוֹ[4] כָּל זְמַן שֶׁחִיטָתוֹ, דְּהַיְינוּ מֵעֵת הַיּוֹם שֶׁל עֶרֶב פֶּסַח עַד הָעֶרֶב, אֲבָל קוֹדֶם לָכֵן וְאַחַר מִכֵּן קַיְיָמָא לָן (לְקַמָּן דף ח:) דְּפֶסַח בְּשֶׁלֹּא יְמוֹת הַשָּׁנָה שְׁלָמִים הוּא, וְכָל דִּינוֹ כְּשְׁלָמִים, וְאָמְרִינָן לְעִיל דְּשֶׁלֹּא זְבָחִים כְּשֵׁרִים שֶׁלֹּא לְשֵׁמָן. וּבְגְמָרָא[5] יָלִיף לָהּ מִקְּרָאֵי: **אַף הָאָשָׁם.** כִּדְמְפָרֵשׁ טַעְמָא וְחָזֵיל: **הַנִּשְׁחָטִין לְשֵׁם פֶּסַח.** כָּל שֶׁלֹּא זְבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ בְּזְמַנּוֹ כְּדֵי"ל בְּנִיסָן לְשֵׁם פֶּסַח, אוֹ שֶׁנִּזְבְּחוּ לְשֵׁם חַטָּאת בְּכָל זְמַן: **פְּסוּלִין.** כִּי הֵיכִי דְּאִיתְיְהוּ פְּסוּלִין לְשֵׁם חֲטָאִים. וּבְגְמָרָא[6] יָלִיף טַעְמָא דְּאֲחָרִים לְשֵׁם פֶּסַח בְּגְזֵרָיְיתָא: שִׁמְעוֹן אֲחִי עֲזַרְיָה. עַל שֵׁם שֶׁעֲזַרְיָה עִסֵּק בִּפְרָקְמַטְיָא וְסִיפֵּק לָרֵכֵי שִׁמְעוֹן אָחִיו בְּשָׁעָה שֶׁהָיָה עוֹסֵק בַּתּוֹרָה, וְהִקְנוּ בֵּינֵיהֶן שֶׁיְּהֵא חֵלֶק לַעֲזַרְיָה בִּשְׂכַר תַּלְמוּדוֹ שֶׁל שִׁמְעוֹן, כְּדְלְמְרִינָן בְּסוֹטָה (כז.). שֶׁאִם יִפֵּן מִיתָּה אֶת כָּל הוֹן בֵּיתוֹ וְגוֹ', לֵא כְּשִׁמְעוֹן אֲחִי עֲזַרְיָה, לְפִיכָךְ נִקְרָא עַל שְׁמוֹ, שֶׁלָּמַד עַל יָדוֹ: **שֶׁהָטָן.** לְשֵׁם זְבָחִים: **לְשֵׁם גְּבוֹהַּ מֵהֵן כְּשֵׁרִין.** כְּדִמְפָרֵשׁ וְחָזֵיל. וּבְגְמָרָא (לְקַמָּן יח:) יָלִיף לָהּ, וּמִפְּרָשׁ לָהּ מַאי 'כְּשֵׁרִין', אִי כְּשֵׁרִין וְעָלוּ קָאָמַר וּבְמַרְבִּי פְלִיגִי [7], אִי כְּשֵׁרִין וְלֹא עָלוּ קָאָמַר, וּבְגְבוֹהַּ מֵהֵן וּנְמוּךְ הוּא דְּפְלִיגִי: **לְשֵׁם נָמוּךְ מֵהֵן פְּסוּלִין.** כְּגוֹן וּמִעַשֵּׂר בְּהֵמָה נְמוּכִין לְגָמְרֵי: בְּכוֹר וּמַעֲשֵׂר בְּהֵמָה נְמוּכִין מִשְּׁלָמִים, כִּדְלְמְרִינָן בְּפֶרֶק כָּל הַפַּדִּיר (לְקַמָּן פט.), מִפְּנֵי שֶׁהַשְּׁלָמִים טְעוּנִין מַתָּן מְרֻבֶּה, סְמִיכָה, וְנִסָּכִים, וּתְנוּפַת חָזֶה וְשׁוֹק: **גְּמִ'** לָמָּה לִי לְמֵיתְנֵי אֶלָּא. לְהַסְרִיךְ בְּלָשׁוֹנוֹ: לֵיתְנֵי וְלֹא עָלוּ לַבְּעָלִים כו'. לְשׁוֹן קְלָרָה, כִּדְקָיְיתָא לָן (פְּסָחִים ג:) 'לְעוֹלָם יִשְׁנֶה אָדָם לְתַלְמִידוֹ דָּבָר קַלָּרָה': הָא קְמ"ל. שֶׁאֵין בְּהֶם שׁוּם יְרִידָה אֶלָּא אוֹתָהּ לְבַדָּהּ: **אֲבָל בִּקְדוּשָּׁתַיְיהוּ קַיְימִי, וְאָסוּר לְשַׁנּוּיֵי בָּהוּ** מִנְּיָנוּ אֲחֵרִים, לַעֲבוֹד אֶחָת מִשְּׁאָר עֲבוֹדוֹת לְכַתְּחִילָּה שֶׁלֹּא לְשֵׁמָהּ. מֵיהוּ אִם עָבַר וְשִׁיְּרָהּ, כְּגוֹן: **מִשּׁוּם דְּשַׁנּוּ בָּהּ.** חֲדָא זִימְנָא, לְשַׁנּוֹת בָּהּ כָּל הָנֵי וְיַיְיתוּ: גְּדֵר

כָּל

[6] הַזְּבָחִים שֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן כְּשֵׁרִים, אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלוּ לַבְּעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה, [7] חוּץ מִן הַפֶּסַח וְהַחַטָּאת; הַפֶּסַח בִּזְמַנּוֹ, וְהַחַטָּאת בְּכָל זְמַן. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, אַף הָאָשָׁם; הַפֶּסַח בִּזְמַנּוֹ, וְהַחַטָּאת וְהָאָשָׁם בְּכָל זְמַן. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר, הַחַטָּאת בָּאָה עַל חֵטְא וְהָאָשָׁם בָּא עַל חֵטְא, מַה חַטָּאת פְּסוּלָה שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, אַף הָאָשָׁם פָּסוּל שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ. [8] יוֹסֵי בֶּן חוֹנִי אוֹמֵר, הַנִּשְׁחָטִין לְשֵׁם פֶּסַח וּלְשֵׁם חַטָּאת פְּסוּלִין. שִׁמְעוֹן אֲחִי עֲזַרְיָה אוֹמֵר, שֶׁחָטָן לְשֵׁם גָּבוֹהַּ מֵהֵן כְּשֵׁרִין, לְשֵׁם נָמוּךְ מֵהֵן פְּסוּלִין; כֵּיצַד, קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם קָדָשִׁים קַלִּים פְּסוּלִין, קָדָשִׁים קַלִּים שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם קָדָשֵׁי קָדָשִׁים כְּשֵׁרִין; הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם שְׁלָמִים כְּשֵׁרִין, שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם בְּכוֹר וּלְשֵׁם מַעֲשֵׂר פְּסוּלִין: **גְּמִ'** [9] לָמָּה לִי לְמֵיתְנָא אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלוּ, לֵיתְנֵי וְלֹא עָלוּ לַבְּעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה. הָא קָמַשְׁמַע לָן, לַבְּעָלִים הוּא דְּלֹא עָלוּ לְשֵׁם חוֹבָה, אֲבָל בִּקְדוּשָּׁתַיְיהוּ קַיְימִי, וְאָסוּר לְשַׁנּוּיֵי בָּהוּ; וְכִדְרָבָא, [10] דְּאָמַר רָבָא, [11] עוֹלָה שֶׁשְּׁחָטָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ אָסוּר לִזְרוֹק דָּמָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ, [12] אִיבְּעִיתְ אִימָא סְבָרָא, אִיבְּעִיתְ אִימָא קְרָא; אִיבְּעִיתְ אִימָא סְבָרָא, מִשּׁוּם דְּשַׁנּוּ בָּהּ, כָּל הָנֵי לִישַׁנּוּ בָּהּ וְלִיזִיל; אִיבְּעִיתְ אִימָא קְרָא, [13] 'מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמוֹר וְעָשִׂיתָ, כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לֵיי אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה' וְגוֹ', [14] הַאי נְדָבָה,

[6] הַזְּבָחִים אֶשֶׁנִּזְבְּחוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן כְּשֵׁרִים, אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלוּ לַבְּעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה. [7] חוּץ מִן הַפֶּסַח פְּסוּלִין. שִׁמְעוֹן אֲחִי עֲזַרְיָה אוֹמֵר, שֶׁחָטָן לְשֵׁם גָּבוֹהַּ מֵהֵן כְּשֵׁרִין, לְשֵׁם נָמוּךְ מֵהֵן פְּסוּלִין. כֵּיצַד, קָדְשֵׁי קָדָשִׁים שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם קָדָשִׁים קַלִּים פְּסוּלִין, קָדָשִׁים קַלִּים שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם קָדָשֵׁי קָדָשִׁים כְּשֵׁרִין; הַבְּכוֹר וְהַמַּעֲשֵׂר שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם שְׁלָמִים כְּשֵׁרִין, שְׁלָמִים שֶׁשְּׁחָטָן לְשֵׁם בְּכוֹר וּלְשֵׁם מַעֲשֵׂר פְּסוּלִין.

מסורת הש"ס עם הוספות

[1] מנחות ד: ילים פרק ד מ"ב עי' משנה מנחות ב., [2] פסחים עג: ע"ש, [3] מנחות ב., [4] ז (לקמן ז:)., [5] (בכלות ד: וש"נ), [6] לקמן ד: מנחות ב., [7] תו"כ נדבה ריש פרשה יד, [8] ד., [9] לקמן ו. שני למה הוא בא"., [10] ז:-ח., [11] ח:, [12] יא., [13] ד. ד"ה שינוי בעלים, [14] כמו לקמן ה:, [15] פסחים סד., [16] לקמן יפ., [17] לקמן ג., [18] ושם: ד"ה אבל.

גליון הש"ם

מתני' חוץ מן הפסח. עיין מנחות קף מח ע"ב תוס' ד"ה כמאי: תוס' ד"ה כל וכו' ובפ' המפקיד פירשתי. עיין לקמן קף ד ע"ב תוס' ד"ה מחמצה. וקף מו ע"ב רש"י ד"ה כגון שנתן. ומנחות קף ב ע"ב רש"י ד"ה אבל מחמצה דמיכלא. ופסחים קף סג ע"ב תוס' ד"ה ר"מ סבר. ומפולין דף לט ע"ב תוס' ד"ה אבל:

תורה אור השלם

א) מוֹצָא שְׂפָתֶיךָ תִּשְׁמֹר וְעָשִׂיתָ כַּאֲשֶׁר נָדַרְתָּ לֵיי אֱלֹהֶיךָ נְדָבָה אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ בְּפִיךָ: (דברים כג, כד)

הגהות וציונים

[6] גי' צ"ק בשם ס"ר הפסח בזמנו כל זמן כו' ומחוק כל הני תיבות (גליון): [3] נ"א פליגי בנבוה וגמוך או כשרין ולא עלו קאמר ובנמוך הוא כו' (גליון). וע"ש השלמות: [4] בשמב"י נוסף דומיא דשלא לששן דמתני' דקתני אלא שלא עלו אבל הגך ד' דברים כשרין כו', כלשון תוס' טוך בשמ"ק לקמן ד. ד"ה שינוי בעלים: [5] וגי' בה"ז ולהכי נמי פריך בפירקין כו' מנא לן דהא מיירי בהן כו'. וגי' צ"ק ולהכי נמי לא מפרש בפירקין הנך כו'. ועי' השלמות: [6] נ"א ד' (צ"ק): [7] נ"א מכל (גליון): [8] נ"א משום דשינוי בעלים לא שייך כו' (צ"ק בשם ס"): [9] בשמב"י "אי נמי הא דקאמר לשם ששה דברים נזבח הבוח לא שחישב": [10] נ"א בנמוך (גליון), והוא נוסח דפו"י שלא גרס את המוקף בסוגריים: [11] צ"ע דלקמן בגמרא (יא:) רוצה לדייק כן ממלת כשרין ודחי דילמא הא כדאיתא כו' וא"כ מפסולים יוכל לדחות ג"כ (גליון):

ליקוטי רש"י

חוץ מן הפסח. כתיב זבח פסח וכתיב שהכל זבחתו לשם פסח וכתיב הוא לתעודי נשתנו שלא לשמו [פסחים נט:]. והחטאת. וטעמא משום דכתיב בשמיעה חטאת היא תעודת הוא לא הנאתמת שלא לשמה [שם סג.]. רבי אליעזר אומר אף האשם. כל לדיני של ר' אליעזר היו עושה לשם כתעלת לכל דבר שנאמר (ויקרא ז) כתעלת לאשם וכן גבי שלא לשמו וכן גבי חטאת שנכנס דמה לפנים במקבת זבחים (דף י:) [שם עג.]. שמעון אחי עזריה. תנא הוא ומשנה קמייתא דזבחים ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא כדי שיתלוך מזון ומזונו של שמעון לכך הוא נקרא על שם עזריה אחיו וכן ר' יוחנן למד ע"י הנשיא שבי' מפרנסו [סוטה כא.]. מוצא שפתיך תשמור. ליתן עשה על לא תעשה (ר"ה י') [דברים כג. כד]. האי נדבה דבו'. כתמיה והא נדר הוא דכתיב כאשר נדרת [אלא מדלא כתיב כאשר נדרת אלא ועשית כאשר נדרת משמע הכי אם כמה שנדרת עשית לשמה יהא נדר כלומר יצאת ידי נדרך ואם לאו יהא נדבה וריש אחרת לנדרו אלא מדמי נדבה האי שנעשה שלא לשמו וכיון דנדבה היא אסור לשעוי כה] [מנחות ב.].

מסכת טהרות

פרק ד' משנה ח'

סִפֵּק טְמֵאָה צְפָה עַל פְּנֵי הַמַּיִם, בֵּין בַּכֵּלִים בֵּין בַּקַּרְקַע. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, בַּכֵּלִים, טָמֵא. וּבַקַּרְקַע, טָהוֹר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, סִפֵּק יְרִידָתוֹ, טָמֵא. וּסְפֵק עֲלִיָּתוֹ, טָהוֹר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, אֲפִלּוּ אֵין שָׁם אֶלָּא כְּזֵלֹא אָדָם וְטָמֵאָה, טָהוֹר:

עין משפט נר מצוה

[1] א מיי' פט"ו מהלכות פסח"מ הל"מ סמג לאוין שלז:

[2] ב מיי' שם הל"ג:

שיטה מקובצת (כתב יד)

לרבינו בצלאל אשכנזי ז"ל חדושים ושיטות הראשונים ז"ל שקבצן וכתבן על גליון הש"ס שלו ד' ווינציאה רפ"ב.

גמרא מתני'. אלא שלא עלו כו'. וצריך להביא אחר לחובתו אז לנדרו כדפי' בקונטרס ודוקא נדר שהוא חייב באחריותו אבל נדבה אם שחט שלא לשמה אין צריך להביא אחר דהא אפי' אם נאבד אינו חייב באחריותו. (תוס' הר"ם):

הפסח בזמנו. פסול שלא לשמו כל זמן שחיטה דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם זמנו ואחר זמנו קי"ל דהוי שלמים דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דינו כשלמים וא"כ כי שחטו נמי לשם עולה או לשם קרבן אחר כשר הוא כיון דדינו כשלמים כדקי"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים. ומ"מ קודם זמנו ולאחר זמנו אינם שרים דאחר זמנו לא בעי עקירה ואפי' שחטו סתם כשר ואפי' שחטו לשם פסח בפירוש כשר ושלמים לשם פסח קשחיט כדאמרי' במס' חולין בפ' השוחט (ל:) אבל קודם זמנו אם שחטו סתם פסול כיון דסתמא לשם פסח קאי לכך בעי עקירה שינעקרנו בפירוש משם פסח לשם אחר וא"ת מאי איריא פסח בזמנו דפסול שלא לשמו אפי' קודם זמנו נמי דהא אם שחטו קודם זמנו לשם פסח אז סתמא נמי פסול אע"ג דדינו להיות כשלמים וי"ל דהתם לאו משום דשלא לשמו הוא דמיפסל אלא משום דקודם זמנו שם פסח עליו לגמרי כיון דלפסח קאי וכי שחיט ליה לשם פסח אז סתמא הו"ל פסח ששחטו קודם חצות דמיפסל משום דבין הערבים אמר רחמנא ושנה הכתוב לעכב חד בפרשת החדש הזה לכם (שמות יב י) וחד בפ' ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (במדבר ט ב) ואע"ג דאיכא קראי בגמרא נמי קודקודם זמנו הוי שלמים היינו דוקא ע"י עקירה כדדריש ליה בגמרא (לקמן ח:) ע"י כלל ופרט וכלל ואף למאי דמסיק לזבח ריבויא הוא מ"מ מעמיד שלמו כמו שאפרש בגמרא (שם ד"ה אלא) בעז"ה והילכך קודם זמנו לעולם שם פסח עליו עד דעקר ליה שם פסח לשם שלמים ולכך מיפסל לשם פסח אז סתמא מטעם פסח ששחטו קודם חצות כדפירשתי אבל שחטו לאחר הפסח לשם אחר שלמים כיון דנפק ליה משם פסח ואפי' שחטו לשם עולה דהשתא הוי שלא לשמו אע"פ כשר מידי דהוה אזבחים דכשרין שלא לשמן ולא משכחת לה שלא לשמו פסול בפסח אלא בזמנו דוקא והדע דפסח שחטו קודם זמנו לשם פסח לאו משום שינוי קודש הוא דמיפסל דהא נמי אם שחטו סתמא פסול וכל הזבחים דפסולין משום שינוי קודש

גמרא מתני. אלא שלא עלו כו'. וצריך להביא אחר לחובתו אז לנדרו כדפי' בקונטרס ודוקא נדר שהוא חייב באחריותו אבל נדבה אם שחט שלא לשמה אין צריך להביא אחר דהא אפי' אם נאבד אינו חייב באחריותו. (תוס' הר"ם):

הפסח בזמנו. פסול שלא לשמו כל זמן שחיטה דהיינו מחצות היום של ערב פסח עד הערב אבל קודם זמנו ואחר זמנו קי"ל דהוי שלמים דפסח בשאר ימות השנה שלמים הוי וכל דינו כשלמים וא"כ כי שחטו נמי לשם עולה או לשם קרבן אחר כשר הוא כיון דדינו כשלמים כדקי"ל כל הזבחים שנזבחו שלא לשמן כשרים. ומ"מ קודם זמנו ולאחר זמנו אינם שרים דאחר זמנו לא בעי עקירה ואפי' שחטו סתם כשר ואפי' שחטו לשם פסח בפירוש כשר ושלמים לשם פסח קשחיט כדאמרי' במס' חולין בפ' השוחט (ל:) אבל קודם זמנו אם שחטו סתם פסול כיון דסתמא לשם פסח קאי לכך בעי עקירה שינעקרנו בפירוש משם פסח לשם אחר וא"ת מאי איריא פסח בזמנו דפסול שלא לשמו אפי' קודם זמנו נמי דהא אם שחטו קודם זמנו לשם פסח אז סתמא נמי פסול אע"ג דדינו להיות כשלמים וי"ל דהתם לאו משום דשלא לשמו הוא דמיפסל אלא משום דקודם זמנו שם פסח עליו לגמרי כיון דלפסח קאי וכי שחיט ליה לשם פסח אז סתמא הו"ל פסח ששחטו קודם חצות דמיפסל משום דבין הערבים אמר רחמנא ושנה הכתוב לעכב חד בפרשת החדש הזה לכם (שמות יב י) וחד בפ' ויעשו בני ישראל את הפסח במועדו (במדבר ט ב) ואע"ג דאיכא קראי בגמרא נמי קודקודם זמנו הוי שלמים היינו דוקא ע"י עקירה כדדריש ליה בגמרא (לקמן ח:) ע"י כלל ופרט וכלל ואף למאי דמסיק לזבח ריבויא הוא מ"מ מעמיד שלמו כמו שאפרש בגמרא (שם ד"ה אלא) בעז"ה והילכך קודם זמנו לעולם שם פסח עליו עד דעקר ליה שם פסח לשם שלמים ולכך מיפסל לשם פסח אז סתמא מטעם פסח ששחטו קודם חצות כדפירשתי אבל שחטו לאחר הפסח לשם אחר שלמים כיון דנפק ליה משם פסח ואפי' שחטו לשם עולה דהשתא הוי שלא לשמו אע"פ כשר מידי דהוה אזבחים דכשרין שלא לשמן ולא משכחת לה שלא לשמו פסול בפסח אלא בזמנו דוקא והדע דפסח שחטו קודם זמנו לשם פסח לאו משום שינוי קודש הוא דמיפסל דהא נמי אם שחטו סתמא פסול וכל הזבחים דפסולין משום שינוי קודש

כשחטן שלא לשמן אם שחטן סתמא כשרים כדמוכח בגמרא. (תוס' טוך): **גמ'. למה לי למיתנא אלא.** כלומר משמע שיש בו כשרות אחר שלא פירש. **אבל בקדושתייהו קיימי.** פי' בשם קדושה ראשונה דעדיין שם הראשון עליהם וראוסר לשנויי בהו גם מכאן ואילך. (תוס' טוך):